

Bibliography of Sequential Exegeses Works by Scholars of Qom Seminary in the 14th Century Shamsi

 Hamid Aryan / Associate Professor, Department of Commentary and Quranic Sciences, IKI aryan@iki.ac.ir
Mohsen Karimi Qodosi / PhD Student in Commentary and Quranic Sciences, IKI mohsenak65@gmail.com
Received: 2025/02/05 - Accepted: 2025/12/17

Abstract

Bibliographies in various sciences play an important role in informing about the quantity and quality of the efforts and scientific productions of scholars in a specific field, branch, or subject of study. They are also useful references for researchers to identify and access necessary. This article employs a descriptive method to explore the bibliography of sequential exegeses by scholars of the Qom Seminary from its beginning from the re-establishment of this esteemed institution by Ayatollah Haeri Yazdi in 1300 Shamsi until the end of the 14th century. Findings from this research, based on extensive exploration of available databases and resources, indicate that the scientific outputs from Qom in sequential Exegesis on the Quran - whether complete or partial - total 218 titles across over 900 volumes. Among these, 32 works are complete sequential Exegeses, 81 are incomplete and ongoing, and 105 are limited to a single surah or specific verses of the Quran. The number of Exegeses published in the first three decades of this century is limited, while there has been a significant increase in the last four decades. Notably, the works of Allameh Tabatabai and his students from his exegesis school, as well as the next generation of scholars who studied under them, are particularly significant.

Keywords: Sequential Exegeses, Bibliography of Exegeses Works, Commentators of Qom Seminary, 14th Century Shamsi.

نوع مقاله: مروری

کتاب‌شناسی تفسیر ترتیبی دانشوران حوزه علمیة قم در سده چهاردهم شمسی

aryan@iki.ac.ir
mohsenak65@gmail.com

محمد حمید آریان / دانشیار گروه تفسیر و علوم قرآن مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی
محسن کریمی قدوسی / دکترای علوم قرآن و حدیث مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی
دریافت: ۱۴۰۳/۱۱/۱۷ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۱/۲۹

چکیده

کتاب‌شناسی‌ها در علوم مختلف، نقش مهمی در اطلاع‌رسانی از کمیت و کیفیت تلاش‌ها و تولیدات علمی عالمان یک رشته یا شاخه یا مبحث علمی دارند و نیز مأخذی مفید برای شناسایی آثار مورد نیاز پژوهشگران و مراجعه به آنهاست. این مقاله با روش توصیفی به کتاب‌شناسی تفاسیر ترتیبی، دانشوران حوزه علمیة قم از آغاز بازتأسیس این حوزه مبارک به دست آیت‌الله حائری یزدی در سال ۱۳۰۰ شمسی تا پایان سده چهاردهم می‌پردازد. یافته‌های این پژوهش بر اساس کاوش حداکثری در پایگاه‌های اطلاعاتی و منابع در دسترس حاکی از آن است که تولیدات و دستاوردهای علمی حوزه علمیة قم در تفسیر ترتیبی قرآن چه تفسیر کل قرآن یا بخشی از آن، مجموعاً ۲۱۸ عنوان اثر در بالغ بر ۹۰۰ جلد کتاب بوده است. از این میان، ۳۲ اثر تفسیر ترتیبی کامل، ۸۱ اثر تفسیر ترتیبی ناتمام و در حال تکمیل، ۱۰۵ اثر تفسیر محدود به یک سوره و یا یک یا چند آیه خاص از قرآن هستند. آثار تفسیری تألیف‌شده در سه دهه اول این سده اندک و در چهار دهه اخیر آن رو به تزاید چشمگیر بوده است. در این بین تألیفات تفسیری علامه طباطبائی و شاگردان مدرسه تفسیری ایشان و نسل بعدی فضلالی حوزه قم که شاگرد شاگردان علامه در تفسیر بوده‌اند، قابل توجه است.

کلیدواژه‌ها: تفاسیر ترتیبی، کتاب‌شناسی آثار تفسیری، مفسران حوزه علمیة قم، سده چهاردهم شمسی.

مقدمه

شده باشند. همچنین، نادر کتاب‌های تفسیری تألیف‌شده و انتشار نیافته که وجود نسخه خطی یا دستنویس آنها و نیز انتسابشان به مؤلفان آنها محرز شده باشد، در این کتاب‌شناسی ذکر می‌شوند. بنابراین یادداشت‌های شخصی و متفرقه تفسیری افراد و نیز مقالاتی که در آنها تنها بخشی از یک سوره تفسیر شده باشد و یا کتاب‌های تفسیری مورد ادعا که وجود یا انتسابشان به مؤلفان احراز نشده، در این مقاله، گزارش نمی‌شوند.

سابقه چنین پژوهشی را به صورت عام می‌توان در فهرست‌نگاری‌هایی نظیر *النزیرة الی تصانیف الشیعة* اثر شیخ آقابزرگ تهرانی مشاهده کرد که در آن تمام کتاب‌ها و تصانیف عالمان شیعه از آغاز تا زمان حیات مؤلف کتاب، همراه با شرح حال مختصری از نویسندگان آثار گزارش شده است. کتاب دیگر در این ارتباط *طبقات مفسران شیعه* بخشایشی (باغماض از ایرادات محتوایی) است که اصل آن به نوعی برگرفته از *النزیرة* با افزودن تفاسیر جدید پس از تألیف *النزیرة* است. علاوه بر آنها، برخی تألیفات جدیدتر مانند *ساخت‌نامه تفاسیر نوشته‌ایازی، تفسیر و تفاسیر شیعه* اثر شهیدی صالحی نیز در ردیف پیشینه عام این موضوع قابل ذکر هستند. این آثار نوعاً مشتمل بر معرفی کتب و آثار تفسیری گذشته و حال از جمله بخشی از آثار سده اخیر هستند. گستره معرفی آثار تفسیری در آنها به لحاظ زمانی و مکانی و صنفی (حوزوی و غیرحوزوی) محدودیتی ندارد. اما مقاله «کتاب‌شناسی تفاسیر قرن چهاردهم»، از محمدعلی هاشم‌زاده را به دلیل اختصاص به آثار تفسیری قرن چهاردهم شمسی می‌توان تا حدی پیشینه خاص برای این پژوهش به حساب آورد، با این حال در آن مقاله نیز اولاً آثار معرفی‌شده در آن، خاص دانشمندان شیعه و حوزه علمیه قم نبوده، بلکه اعم از آثار تفسیری شیعه و غیرشیعه و مؤلفان حوزوی و غیرحوزوی و تألیفات فضلالی حوزه قم و دیگر حوزه‌هاست، ثانیاً آثار تفسیری جدید را که بعد از زمان تألیف مقاله و سال‌های اخیر سده چهاردهم شمسی تألیف و منتشر شده‌اند، به طور طبیعی دربر دارد.

بنابراین با توجه به اینکه در آستانه همایش یکصدمین سال بازتأسیس حوزه علمیه قم هستیم، و در این باره مقاله یا کتابی که اطلاع‌رسانی جامعی از آثار تفسیری فضلالی حوزه قم در سده چهاردهم به دست داده باشد، یافت نشد، به نظر می‌رسد، تألیف و

تفسیر قرآن در اندیشه اسلامی دارای جایگاهی رفیع است و نگاه‌های تفسیری اندیشوران مسلمان در محافل علمی و حتی میان عموم مردم، همواره مقامی ارجمند و ویژه داشته‌اند، به نحوی که هریک از مذاهب، جریانات و مکاتب فکری اسلامی از گذشته تا حال در انتساب هرچه بیشتر این دست تألیفات به مذهب و جریان خود احساس مباهات کرده و می‌کنند. نقش بی‌بدیل عالمان و مفسران شیعه در پایه‌گذاری و ارتقا و توسعه دانش تفسیر و خلق آثار ممتاز در این زمینه بر آگاهان پوشیده نیست. سهم عالمان و فضلالی حوزه علمیه قم در این میان، به‌ویژه بعد از بازتأسیس این حوزه گرانسنگ علمی با دستان باکفایت آیت‌الله حاج شیخ عبدالکریم حائری یزدی در آغاز سده چهاردهم شمسی (۱۳۰۰) قابل توجه و چشمگیر است. این مقاله همت خود را مصروف شناسایی، گزارش و معرفی آثار تفسیری فضلالی حوزه علمیه قم که به سبک تفسیر ترتیبی نگارش شده، در بازه زمانی قرن چهاردهم شمسی (۱۳۰۰-۱۴۰۰ش) نموده است. بر اساس کندوکاوهای ما در موضوع، حوزویان قم کارنامه‌ای پربرگ و بار در تولید آثار تفسیری در این دوره داشته‌اند. هدف این نوشتار آن است که با تصویر کوشش‌ها و جوش‌های علمی دانشوران حوزه علمیه قم در عرصه مطالعات و پژوهش‌های تفسیری، اولاً از کمیت و تا حدی کیفیت آثار تفسیری آنان اطلاع‌رسانی علمی نماید؛ ثانیاً زمینه را برای آگاهی و دسترسی محققان و مشتاقان به این گونه آثار فراهم و تسهیل نماید.

مقصود از تفاسیر ترتیبی، آثاری هستند که کل قرآن یا قسمتی از آن را آیه به آیه، بر حسب ترتیب مصحف موجود، تفسیر کرده‌اند و در مقابل آن تفسیر موضوعی قرار دارد که بر اساس موضوع آیات را از همه جای قرآن گردآوری و سپس تفسیر می‌کنند. مراد از «دانشوران حوزه علمیه قم» کسانی هستند که دوره قابل‌توجهی را در شهر قم به تحصیل، تدریس و تحقیق گذرانده باشند، چه کسانی که چندین سال در قم بوده‌اند و بعد به مراکز و مناطق دیگر رفته و چه آنهایی که بعد از مدتی به این حوزه هجرت کرده و در آن فعالیت علمی، اعم از تدریس یا پژوهش تفسیری داشته‌اند.

به علت محدودیت حجم مقاله، صرفاً آن دسته از آثار تفسیری در اینجا معرفی می‌شوند که در قالب کتاب و در مواردی نادر به صورت مقاله (به شرط اینکه مشتمل بر تفسیر یک سوره قرآن باشد) منتشر

الف) تفاسیر ترتیبی کامل

مقصود از این دسته، آثاری است که تفسیر کل قرآن کریم را پوشش می‌دهند و به صورت ترتیبی تمام سوره‌ها را از ابتدای سوره حمد تا انتهای سوره ناس در آنها مورد تفسیر قرار گرفته است.

۱. سیدحسین شاه‌عبدالعظیمی (۱۲۷۶-۱۳۴۳)، تفسیر ائمتی عشری، ۱۴ جلد، فارسی، تهران، شرکت طبع کتاب، ۱۳۳۴-۱۳۳۹؛ (برخی مجلدات: تهران، فراهانی، ۱۳۳۶)؛ تهران، میقات، ۱۳۶۳.
۲. سیدمحمدحسین طباطبائی (۱۲۸۱-۱۳۶۰)، *المیزان فی تفسیر القرآن*، ۲۰ جلد، عربی، تهران، دار الکتب الاسلامیه، ۱۳۷۵، (با اضافه دو جلد فهارس)؛ چ سوم، بیروت، مؤسسه الاعلمی للمطبوعات، ۱۴۱۷ق.
۳. محمد تقی تهرانی (۱۲۷۳-۱۳۶۴)، *روان جاوید در تفسیر قرآن مجید*، ۵ جلد، فارسی، تهران، دار الکتب الاسلامیه، ۱۳۲۹؛ چاپ سوم، تهران، برهان، ۱۳۸۶.
۴. محمد سبزواری نجفی (۱۲۷۹-۱۳۶۷)، *الجدید فی تفسیر القرآن*، ۷ جلد، عربی، بیروت، دار التعارف للمطبوعات، ۱۴۰۲-۱۴۰۶ق. این تفسیر در یک جلد با عنوان «ارشاد الأذهان إلى تفسیر القرآن» تلخیص و توسط همین انتشارات در سال ۱۴۱۹ق چاپ شده است.
۵. محمد کرمی حویزی (۱۳۰۰-۱۳۸۱)، *التفسیر لکتاب الله المنیر*، ۸ جلد، عربی، قم، چاپخانه علمیه، ۱۴۰۲ق.
۶. حسن مصطفوی (۱۲۹۷-۱۳۸۴)، *تفسیر روشن*، ۱۶ جلد، فارسی، (جلدهای ۱-۳)؛ تهران، سروش، ۱۳۶۶-۱۳۷۴؛ (۱۶ جلدی)؛ تهران، مرکز نشر کتاب، ۱۳۸۰.
۷. محمدهادی معرفت (۱۳۰۹-۱۳۸۵)، *التفسیر الاثری الجامع*، ۱۷ جلد تاکنون، عربی، شش جلد اول به قلم نویسنده، سوره‌های حمد و بقره، قم، مؤسسه التمهید، ۱۳۸۳. ارائه این تفسیر توسط مهدی رستم‌نژاد با همان سبک ادامه یافته و تا جلد ۱۷، تفسیر آیه ۲۰۶ سوره اعراف انتشار یافته است. ضمناً مطالعات و پژوهش‌های لازم برای تألیف این اثر تا جلد آخر نیز انجام شده و بقیه مجلدات در شرف تدوین و چاپ است.
۸. علی فیض مشکینی (۱۳۰۰-۱۳۸۶)، *تفسیر روان*، ۸ جلد، فارسی، پنج جلد اول به قلم نویسنده؛ جزء ۱-۱۸ قرآن، جلد شش تا هشت با تحریر رضا استادی شامل جزءهای ۱۹-۳۰ قرآن، قم، دار الحدیث، ۱۳۹۲.
۹. محمد صادقی تهرانی (۱۳۰۵-۱۳۹۰)، *الفرقان فی تفسیر القرآن بالقرآن و السنه*، ۳۰ جلد، عربی، بیروت، مؤسسه اعلمی،

تنظیم کتاب‌شناسی آثار تفسیری دانشوران این حوزه با مشخصات و مختصات مورد نظر در این مقاله امری لازم و شایسته است. بدین منظور نگارندگان با شیوه مطالعه کتابخانه‌ای به گردآوری اطلاعات در دسترس از آثار مرتبط با موضوع از پایگاه‌ها و منابع معتبر پرداخته و با روش توصیفی آنها را پردازش کرده و سپس به نگارش درآوردند.

ساختار مقاله بر اساس محدوده و حجم آثار به سه بخش «تفاسیر ترتیبی کامل»، «تفاسیر ترتیبی ناتمام یا در حال تکمیل» و «تفاسیر ترتیبی محدود» تقسیم شده است. بر اساس این تقسیم مشخصات کتاب‌شناختی هر اثر در ذیل عنوان مربوط به خود، گزارش شده است. مشخصات کتاب‌شناختی هریک از آثار تفسیری در این مقاله بدین شکل چینش شده است: نام و نام خانوادگی نویسنده، بازه زمانی حیات او، نام کتاب، تعداد مجلدات، زبان اثر، مشخصات نشر (شامل: مکان نشر، ناشر، زمان نشر و احیاناً نوبت چاپ).

ترتیب و توالی مؤلفان آثار تفسیری به این صورت است که ابتدا صاحبان آثار تفسیری در گذشته به ترتیب سال وفات و سپس در ادامه مؤلفان در قید حیات به ترتیب سال تولد ذکر می‌شوند. طبعاً اندک نویسندگان آثار تفسیری سده اخیر که اصل حوزوی بودنشان و وابستگی آنها به حوزه علمیه قم احراز نشده، در این مقاله آثارشان گزارش نشده است.

در ذیل تفاسیر ترتیبی ناتمام و محدود، بعضاً به مناسبت، بعد از ذکر زبان اثر، به محدوده تفسیر (سوره یا آیه یا آیات مورد تفسیر) نیز اشاره شده است. همچنین کتاب‌هایی که چاپ اول آنها در دسترس بوده یا به لحاظ ویرایش‌های بعدی، توجه به آنها اهمیت داشته، ابتدا مشخصات آن چاپ و ویرایش را ذکر کرده‌ایم و در غیر این دو صورت، تنها به ذکر نسخه حاضر و موجود در دسترس اکتفا نموده‌ایم و گاهی به اقتضای ضرورت، توضیح خیلی مختصری نیز در مورد وضعیت کتاب ذکر خواهیم کرد.

علی‌رغم همه تلاش‌ها در شناسایی و گردآوری اطلاعات آثار تفسیری دانشوران حوزه علمیه قم در سده اخیر به جهت عدم وجود بانک‌های اطلاعاتی جامع کتاب‌شناختی و یا در دسترس نبودن همه اطلاعات لازم درباره آثار منتشرشده تفسیری در سده اخیر، ممکن است برخی از آثار تفسیری متعلق به حوزویان قم از تیررس شناسایی ما دور مانده و در این مقاله ذکری از آنها نرفته باشد که که پیشاپیش اعتذار خویش را به پیشگاه مؤلفان آن گونه آثار اعلام می‌داریم.

- ۱۳۹۵ق؛ چاپ دوم، تهران، فرهنگ اسلامی، ۱۴۰۷ق.
۱۰. محمد صادقی تهرانی (۱۳۰۵-۱۳۹۰)، *البلاغ فی تفسیر القرآن بالقرآن*، ۱ جلد، عربی، قم، مکتبه محمد الصادقی الطهرانی، ۱۳۷۷. تفاوت این کتاب با «الفرقان...» از همین نویسنده در مزجی بودن، اختصار و اختصاص به روش تفسیر قرآن به قرآن است.
۱۱. اکبر هاشمی رفسنجانی (۱۳۱۳-۱۳۹۵)، *تفسیر راهنما*، با همکاری جمعی از محققان مرکز فرهنگ و معارف قرآن، ۲۱ جلد، فارسی، قم، دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۱-۱۳۸۳؛ چاپ سوم، قم، بوستان کتاب، ۱۳۹۵.
۱۲. سیدابوالفضل میرمحمدی زرنندی (۱۳۰۲-۱۳۹۸)، *تفسیر بلاغ*، ۴ جلد، فارسی، تهران، سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۸۹.
۱۳. اکبر دهقان (۱۳۴۳-۱۳۹۸)، *نسیم رحمت*، ۱۴ جلد، فارسی، قم، حرم، ۱۳۸۶؛ نسخه رایانه‌ای: نرم‌افزار «نسیم رحمت ۲»، مرکز تحقیقات کامپیوتری نور.
۱۴. محمدعلی تسخیری (۱۳۲۳-۱۳۹۸) و محمدسعید النعمانی، *المختصر المفید فی تفسیر القرآن المجید*، ۳ جلد، عربی، تهران، المجمع العالمی للتقريب بين المذاهب الاسلاميه، ۱۴۳۱ق.
۱۵. سیدکمال فقیه ایمانی (۱۳۱۳-۱۴۰۰)، *نور القرآن فی تفسیر القرآن*، با همکاری جمعی از پژوهشگران، ۲۰ جلد، انگلیسی، اصفهان، کتابخانه و مرکز تحقیقات امام علی علیه السلام، ۱۹۹۷م، زبان روسی، ویراستاری علمی ناظم زینالاف، با مشارکت بنیاد مطالعات اسلامی روسیه و مؤسسه تحقیقاتی امیرالمؤمنین علیه السلام سن‌پترزبورک، شرق‌شناسی سن‌پترزبورک، ۲۰۰۸م. این تفسیر به زبان‌های مالیایی، ایتالیایی، فرانسوی و ترکی استانبولی نیز ترجمه شده است.
۱۶. سیدکاظم ارفع (۱۳۲۳-۱۴۰۲)، *تفسیر بیان الرحمن*، ۵ جلد، فارسی، تهران، فیض کاشانی، ۱۳۹۲.
۱۷. ناصر مکارم شیرازی (۱۳۰۵-)، *تفسیر نمونه*، با همکاری جمعی از نویسندگان: محمدرضا آشتیانی، محمدجعفر امامی، داود الهامی، اسدالله ایمانی، عبدالرسول حسنی، سیدحسن شجاعی، سیدنورالله طباطبائی، محمود عبداللہی، محسن قرآتی، محمد محمدی اشتهازدی، ۲۷ جلد (به همراه ۱ جلد فهرست موضوعی)، فارسی، تهران، دارالکتب الاسلامیه، ۱۴۰۰-۱۴۱۴ق (۱۳۵۸-۱۳۷۲)؛ چاپ سی و دوم، تهران، دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۹۲. ترجمه عربی با عنوان «الامثل فی تفسیر کتاب الله المنزل»، قم، مدرسه الامام علی ابی‌طالب علیه السلام، ۱۳۷۹.
۱۸. سیدعلی اکبر قرشی (۱۳۰۷-)، *تفسیر احسن الحدیث*، ۱۲ جلد، فارسی، تهران، بعثت، ۱۳۶۶-۱۳۷۱؛ (با ویرایش جدید و تجدیدنظر کلی): تهران، دفتر نشر نوید اسلام و مؤسسه کتاب عتیق، ۱۳۹۲.
۱۹. جعفر سبحانی تبریزی (۱۳۰۸-)، *منیة الطالبین فی تفسیر القرآن المبین*، ۳۰ جلد، عربی، قم، مؤسسه امام صادق علیه السلام، ۱۳۹۱-۱۳۹۵. جلد اول و دوم به مباحث علوم قرآن اختصاص دارد.
۲۰. ضیاءالدین برهانی کاشمیری (۱۳۱۱-)، *تفسیر الانوار*، ۱۲ جلد، عربی، مشهد، زلال اندیشه، ۱۳۹۴.
۲۱. عبدالله جوادی آملی (۱۳۱۲-)، *تسنیم: تفسیر قرآن کریم*، ۸۰ جلد، فارسی، قم، اسراء، ۱۳۷۵-۱۴۰۳. این تفسیر حاصل تدریس مؤلف در سال‌های ۱۳۵۹ تا ۱۳۹۹ در حوزه علمیه قم بوده است.
۲۲. سیدیحیی یشربی (۱۳۲۱-)، *تفسیر روز؛ تفسیر عقلی - کاربردی قرآن کریم با توجه به مسائل روز*، ۷ جلد، فارسی، تهران، امیرکبیر، ۱۳۸۷.
۲۳. سیدمحمد حسینی بهارانچی (۱۳۲۳-)، *تفسیر اهل البيت علیهم السلام*، ۹ جلد، فارسی، قم، مطبع، ۱۳۹۳-۱۳۹۸.
۲۴. محسن قرآتی (۱۳۲۴-)، *تفسیر نور*، ۱۲ جلد، فارسی، قم، مؤسسه در راه حق، ۱۳۷۴، (۱۰ جلدی): تهران، مرکز فرهنگی درس‌هایی از قرآن، ۱۳۸۸. از این نویسنده کتاب‌های متعددی تحت عنوان تفسیر سوره‌های قرآن به صورت مستقل نیز چاپ شده است.
۲۵. یعقوب جعفری نیا (۱۳۲۵-)، *تفسیر کوثر*، ۱۲ جلد، فارسی، قم، هجرت، ۱۳۷۶-۱۳۹۸.
۲۶. علیرضا برازش (۱۳۲۴-)، *تفسیر اهل‌بیت علیهم السلام*، ترجمه سیدرسول بهشتی، هایل جوانی، مصطفی خلاش، ۱۸ جلد، عربی - فارسی، مشتمل بر تقریباً تمام روایات تفسیری شیعه در ذیل آیات، متن روایات به زبان عربی همراه با ترجمه فارسی، تهران، امیرکبیر، ۱۳۹۴. ضمناً محتوای این اثر در پایگاه‌های با نام «تفسیر روایی اهل‌بیت علیهم السلام» به آدرس اینترنتی <http://alvahy.com> قابل دسترسی است.
۲۷. نجاج الطائی (۱۳۳۵-)، *تفسیر اهل البيت علیهم السلام*، عربی، ۲۵ جلد، تفسیر اجتهادی روایی، بیروت، دارالهدی لاجیاء التراث، چاپ اول، ۱۴۳۹ق.
۲۸. مهدی اسلامی پناه‌یزدی (۱۳۴۰-)، *بیان نوین در تفسیر قرآن کریم*، ۵ جلد فارسی، تهران، افق اندیشه، ۱۳۹۲. این اثر توسط خود مؤلف به زبان عربی ترجمه شده و با عنوان «البيان الجديد فی تفسیر القرآن المجید» در بیروت در سال ۱۴۳۲ق / ۱۳۹۱ش در ۵ جلد منتشر شده است.

استاد شهید مطهری، چاپ هشتم، قم، صدرا، ۱۳۷۲ منتشر شده است.
 ۵. سیدمحمود علایی طالقانی (۱۳۵۸-۱۲۸۹)، *پرتوی از قرآن*، ۶ جلد، فارسی، برخی سوره‌های نخست قرآن و تمامی سوره جزء ۳۰، تهران، شرکت سهامی انتشار، ۱۳۴۲-۱۳۶۰؛ چاپ چهارم، تهران، شرکت سهامی انتشار، ۱۳۶۲.

۶. ابوالقاسم محمدی گلپایگانی (۱۳۵۸-۱۲۸۶)، *جرعه‌ای از زلال قرآن*، ۶ جلد، فارسی، (ج ۱: سوره‌های اسراء، کهف و مریم؛ ج ۲: طه، انبیاء و حج؛ ج ۳: مؤمنون، نور، فرقان؛ ج ۴: شعراء، نمل قصص؛ ج ۵: عنکبوت، روم، لقمان، سجده و احزاب؛ ج ۶: سبأ، فاطر، یس و صافات)، قم، بوستان کتاب، ۱۳۸۰-۱۳۸۶.

۷. سیدمحمدحسین طباطبائی (۱۲۸۱-۱۳۶۰)، *تفسیر البیان فی الموافقة بین الحدیث و القرآن*، ۶ جلد، عربی، سوره‌های حمد تا یوسف (آیه ۵۶)، (تحقیق اصغر ارادتی)، قم، مکتب تنظیم و نشر آثار علامه طباطبائی، ۱۴۲۵ق؛ بیروت، دار التعارف للمطبوعات، ۱۴۲۷ق.
 ۸. شهاب‌الدین اشراقی (۱۳۰۴-۱۳۶۰)، *سخن حق در تفسیر قرآن کریم*، ۵ جلد، فارسی، سوره حمد تا آیه ۱۵۵ سوره آل عمران، تهران، عروج، ۱۳۹۲.

۹. سیدمحمد حسینی بهشتی (۱۳۰۷-۱۳۶۰)، *در مکتب قرآن*، ۶ جلد، فارسی، سوره‌های حمد، بقره، آل عمران (تا آیه ۱۱۰) و بخش‌هایی از سوره‌های اعراف، انفال، توبه، یونس، هود، یوسف، رعد، کهف، طه، انبیاء و حج، تهران، روزنه، ۱۴۰۰.

۱۰. مرتضی حائری (۱۲۹۵-۱۳۶۴)، *آفاق نور*؛ ویژه آثار قرآنی آیت‌الله شیخ مرتضی حائری، ۱ جلد، فارسی، شامل سوره‌های حمد، کوثر و آیات خلافت، بلاغ، بینه، مؤدت و نور، نشریه آفاق نور (از مجموعه مجلدات نشریه میراث قرآنی)، سال اول، شماره اول، زمستان ۱۳۸۱.

۱۱. حسن فرید گلپایگانی (۱۲۸۰-۱۳۶۶)، *تفسیر سوره حدید، صف، تغابن و رساله‌ای در ولایت*، ۱ جلد، فارسی، تهران، برهان، ۱۳۶۴.

۱۲. حسن فرید گلپایگانی (۱۲۸۰-۱۳۶۶)، *تفسیر سوره مبارکه جمعه و تفسیر سوره کریمه منافقون*، ۱ جلد، فارسی، تهران، صبا، ۱۳۶۴.

۱۳. حسن فرید گلپایگانی (۱۲۸۰-۱۳۶۶)، *تفسیر سوره اسراء، مؤمنون و ملک*، ۱ جلد، فارسی، بی‌جا، ندای جدید، ۱۳۶۶.

۱۴. سیدعلی فانی اصفهانی (۱۲۹۳-۱۳۶۸)، *تفسیر سوره حمد و جمعه*، این اثر در حال حاضر به صورت چاپ‌شده موجود نبوده، ولی از جمله آثار نویسنده گزارش شده است (ر.ک. مهدوی، ۱۳۸۶، ج ۴، ص ۴۸۹).

۲۹. محمدعلی رضایی اصفهانی (۱۳۴۱-)، *تفسیر قرآن مهر*، با همکاری جمعی از پژوهشگران قرآنی، ۲۲ جلد، فارسی، قم، پژوهش‌های تفسیر و علوم قرآن، ۱۳۸۷؛ چاپ دیگر ۱۰ جلدی: قم، عصر ظهور، ۱۳۸۹؛ نسخه رایانه‌ای: نرم‌افزار «تفسیر قرآن مهر»، مرکز تحقیقات کامپیوتری نور.

۳۰. مصطفی بروجردی (۱۳۴۱-)، *تفسیر شمس*، ۱۰ جلد، فارسی، قم، بوستان کتاب، ۱۳۹۷.

۳۱. سیدمحمدرضا طباطبائی‌نسب (۱۳۴۹-)، *تفسیر نفیس*، ۱۹ جلد، فارسی، به شیوه پرسش و پاسخ، تهران، نورالائمه، ۱۳۸۷-۱۳۹۹.

۳۲. سیدجواد رضوی (۱۳۵۴-)، *تفسیر روایی رضوان*، ۱ جلد، عربی، قم، پارسیان، ۱۳۸۶.

ب) تفاسیر ترتیبی ناتمام

مقصود از این دسته که با عنوان ناتمام از آن یاد کرده‌ایم، آثاری است که مؤلفانش به تفسیر چند سوره به سبک ترتیبی پرداخته‌اند و کار آنها ناتمام مانده است، یا آنچه تا زمان فعلی انجام داده‌اند، شامل تمام سوره‌های قرآن نمی‌شود و تألیف و انتشار آن، همچنان ادامه دارد و در آینده بر تعداد مجلدات تفسیرشان افزوده می‌شود.

۱. محمدتقی اشراقی (۱۳۲۷-۱۳۲۷)، *تفسیر سوره اعلیٰ، نون و القلم*، ۱ جلد، فارسی، قم، برقی، ۱۳۲۷.

۲. سیدابوالحسن حسینی رفیعی قزوینی (۱۳۵۳-۱۳۷۶)، *تفسیر رفیعی*، تعداد جلد: نامشخص، فارسی، سوره‌های بقره، توحید، یس، جمعه، اعلیٰ، حدید، زلال، (چاپ سنگی): تهران، کتابخانه مؤلف (ر.ک. شهیدی صالحی، ۱۳۸۱، ص ۳۳۷؛ هاشم‌زاده، ۱۳۷۵، ص ۳۲۴-۳۹۷).

۳. سیدمصطفی خمینی (۱۳۰۹-۱۳۵۶)، *تفسیر القرآن الکریم، مفتاح احسن الخزان الالهیه*، ۵ جلد، عربی، سوره‌های حمد و آیات ۱ تا ۴۶ سوره بقره (با تصحیح و تحقیق سیدمحمد سجادی اصفهانی) در چهار جلد: تهران، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، ۱۳۶۲ (و با تحقیق و تصحیح مجدد) در پنج جلد: تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، ۱۳۷۶.

۴. مرتضی مطهری (۱۳۵۸-۱۲۹۸)، *آشنایی با قرآن*، ۱۴ جلد، فارسی، مباحث مقدماتی درباره قرآن و تفسیر آیاتی از سوره‌های حمد، بقره، انفال، توبه، نور و برخی سوره جزء ۲۵ تا ۳۰ قرآن، تهران، صدرا، ۱۴۰۲؛ ضمناً این تفسیر در مجلدات ۲۶، ۲۷ و ۲۸ از مجموعه آثار

۱۵. سیدروح‌الله موسوی خمینی (۱۲۸۱-۱۳۶۸)، تفسیر و شواهد قرآنی در آثار حضرت امام خمینی، جلد ۱، فارسی، تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، ۱۳۸۲.

۱۶. سیدروح‌الله موسوی خمینی (۱۲۸۱-۱۳۶۸)، تفسیر قرآن مجید برگرفته از آثار امام خمینی، مقدمه، تحقیق و تعلیق محمدعلی ایازی، جلد ۵، فارسی و عربی، (ج ۱: شناخت‌نامه تفسیر، درآمدی بر شناخت اندیشه، گرایش، روش و مبانی تفسیری و تاویلی امام؛ ج ۲: تفسیر سوره حمد تا آل عمران؛ ج ۳: تفسیر سوره نساء تا توبه؛ ج ۴: تفسیر سوره یونس تا سبأ؛ ج ۵: تفسیر سوره فاطر تا الناس)، تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، ۱۳۸۴.

۲۳. محمدتقی فلسفی (۱۲۸۶-۱۳۷۷)، تفسیر بیان: تفسیر سوره‌های حمد و بقره، جلد ۱، زبان فارسی، سوره حمد و آیات ۱ تا ۱۶۲ سوره بقره، چاپ دوم، قم، بوستان کتاب، ۱۳۸۶.

۱۷. علی‌اصغر طاهری‌کنی (۱۳۰۹-۱۳۷۰)، به کوشش مهدی اسلامی‌پناه یزدی (۱۳۴۰-)، تفسیر ادبی قرآن، جلد ۱۰ (در حال تکمیل)، فارسی، بیان نکات لغوی، صرفی، نحوی و بلاغی و ذکر پیام آیات سوره‌های حمد تا الرحمن، تهران، سرور، ۱۳۸۱؛ تهران دانشگاه آزاد اسلامی، ۱۳۸۳.

۲۴. علی صفایی حائری، معروف به عین صاد (۱۳۳۰-۱۳۷۸)، تطهیر با جاری قرآن، جلد ۳، فارسی، جزء سی‌ام، سوره بقره، آل عمران، مدثر و برخی دیگر از سوره قرآن، چاپ دوم، قم، لیلۃ القدر، ۱۳۸۷. ادامه شمارگان این مجموعه با عناوین «تنها پناه: سوره‌های ناس و فلق»، «بگو که او: سوره توحید»، «وقتی که از خودت می‌سوزی: سوره مسد»، «آنگاه که یاری شدی: سوره نصر»، «چشم‌های بسته چشم‌های کور: سوره کافرون»، «کوثر چشمه جاری: سوره کوثر»، «دام تزویر: سوره ماعون»، «کید پنهان، سوره فیل و ایلاف»، «پیوندهای بریده: همزه»، «شبی برتر از یک عمر: سوره قدر»، «رشد: دیداری تازه با سوره عصر»، «صراط: دیداری تازه با سوره حمد» از همین انتشارات چاپ شده است.

۱۸. سیداحمد میرخانی (۱۲۹۰-۱۳۷۲)، مجموعه تفاسیر آیت‌الله میرخانی: فاتحه‌الکتاب، یاسین، مرسلات و دهر، جلد ۳، فارسی، تهران، شمس الضحی، ۱۳۹۵. همچنین تفسیر سوره‌های نساء، اعراف، یوسف، مزل، قیامت، مدثر و واقعه نیز از ایشان به‌جا مانده که هنوز منتشر نشده است (ر.ک. جمعی از نویسندگان، ۱۳۹۲، مدخل «آیت‌الله سیداحمد میرخانی»).

۲۵. علی حجتی کرمانی (۱۳۱۶-۱۳۷۹)، پرتوی از انوار وحی (تفسیر سه سوره حمد، مدثر، نکاتر)، جلد ۱، عربی، تهران، کتاب آوند دانش، مشعل دانشجو، ۱۳۷۹.

۱۹. علی روحانی نجف‌آبادی (۱۳۵۱-۱۳۷۳)، الفرقان فی تفسیر القرآن، جلد ۲ (از مجموعه‌ای ۲۲ جلدی که بقیه مجلدات آن چاپ نشده و به صورت تایپ دستی در کتابخانه دار القرآن قم موجود است)، عربی، نجف، منشورات جامعه النجف الدینی، ۱۹۷۳م (ر.ک. ایازی، ۱۳۷۸، ص ۷۸۹).

۲۶. ابوالفضل داورپناه اردبیلی (۱۳۰۵-۱۳۸۴)، انوار العرفان فی تفسیر القرآن، جلد ۱۶، فارسی، سوره‌های حمد تا انفال، تهران، کتابخانه صدر، ۱۳۶۶.

۲۰. علی قاضی زاهدی گلپایگانی (۱۳۰۶-۱۳۷۵) زبده التفاسیر، سوره حمد و بخشی از سوره بقره، جلد ۲، فارسی، قم، حاذق، ۱۳۷۴.

۲۷. سیداحمد فهری زنجانی (۱۳۰۱-۱۳۸۵)، دروس فی التفسیر، جلد ۲، عربی، سوره‌های فجر تا ناس، بیروت، الدار الاسلامیه، ۱۴۰۷ق.

۲۱. علی قاضی زاهدی گلپایگانی (۱۳۰۶-۱۳۷۵)، فرازهایی از رهنمودهای پرورشی و تربیتی قرآن: تفسیر سوره لقمان و سجده، جلد ۱، فارسی، قم، بنیاد معارف اسلامی، ۱۳۷۴.

۲۸. غلامعلی همایی (۱۳۳۹-۱۳۸۵) و حمید محمدی (۱۳۴۰-) و صالح قنادی (۱۳۴۰-)، تفسیر بشری: تفسیر ترتیبی جزء اول قرآن کریم، جلد ۱، فارسی، تفسیر سوره حمد و آیات ۱ تا ۱۴۱ سوره بقره (متن درسی)، قم، هاجر، ۱۳۹۶.

۲۲. محمدباقر ملکی میانجی (۱۲۸۵-۱۳۷۷)، مناهج البیان فی تفسیر القرآن، جلد ۶، عربی، جزء ۱ تا ۴ (آیه ۲۴ سوره نساء)، ۲۹ و ۳۰ قرآن، با اشراف: حسین درگاهی، تنظیم: محمد بیابانی اسکویی،

۲۹. علی‌اکبر فیض مشکینی (۱۳۰۰-۱۳۸۶)، تفسیر مبسوط، جلد ۲، عربی و فارسی، ج ۱: برخی از آیات سوره آل عمران، نساء و مائده، (شامل رساله‌ای با عنوان «بحث قصیر حول نظریة التطور» ذیل آیه ۵۹ سوره آل عمران که تفسیر موضوعی بوده و در بخش دوم آن را ذکر خواهیم کرد). ج ۲: سوره‌های فاتحه، بقره، لقمان و ص، قم، دار الحدیث، ۱۳۹۳. بیشتر بخش‌هایی از این مجموعه به

- صورت پراکنده در قالب کتاب و مقاله در سال‌های ۱۳۵۸-۱۳۵۹ منتشر شده است.
۳۰. مجتبی تهرانی (۱۳۱۶-۱۳۹۱)، *تفسیر نور مبین*، ۲ جلد، فارسی، (ج ۱: سوره‌های ناس، فلق، توحید، مسد، نصر، کافرون؛ ج ۲: کوثر، ماعون، قریش، فیل، همزه، عصر، تکاثر)، تهران، مصابیح الهدی، ۱۳۹۳.
۳۱. سیدحسین طاهری خرم‌آبادی (۱۳۱۷-۱۳۹۲)، *تفسیر قرآن*، ۱ جلد، فارسی، سوره‌های جمعه، مسد، نصر، کافرون، کوثر، قم، بوستان کتاب، ۱۳۹۱.
۳۲. سیدعلی غیوری (۱۳۰۹-۱۳۹۳)، *تفسیر مبین*، ۶ جلد، فارسی، سوره حمد تا هود، تهران، دار الکتب الاسلامیه، ۱۳۸۳-۱۳۸۴.
۳۳. محمدرضا مهدوی کنی (۱۳۱۰-۱۳۹۳)، *سلسله تقریرات دروس تفسیری*، تقریر و ویرایش محمد عترت‌دوست (جانی‌پور)، ۶ جلد، فارسی، سوره‌های بقره، نبا و قدر، تهران، دانشگاه امام صادق، ۱۳۹۷-۱۴۰۰.
۳۴. محسن دعاگو (۱۳۳۱-۱۳۹۳)، *درس‌هایی از قرآن*، ۲ جلد، فارسی، سوره‌های آخر قرآن؛ تکاثر، قارعه، عادیات، زلزلال، تهران، دفتر مرکزی حزب جمهوری، اسلامی، ۱۳۶۲.
۳۵. ابوالقاسم خزعلی (۱۳۰۴-۱۳۹۴)، *انوار جاودان در تفسیر قرآن*، ۲ جلد، فارسی، جلد اول: سوره حمد و آیات ۱ تا ۲۳ سوره بقره، جلد دوم: آیات ۲۴ تا ۳۳ سوره بقره، قم، پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، ۱۳۹۱.
۳۶. حسن صراف‌زاده کاشانی (۱۳۰۹-۱۳۹۴)، *الهدای الی الحق المبین: خطابات خدا در قرآن به اهل ایمان*، ۷ جلد، فارسی، (ج ۱: سوره‌های حمد، قدر و توحید؛ ج ۲: تفسیر ۹۰ آیه قرآن که با لفظ «یا ایها الذین آمنوا» شروع شده؛ ج ۳: سوره‌های علق و نصر؛ ج ۴: سوره‌های ضحی، انشراح، کوثر و نصر؛ ج ۵: سوره نور، ج ۶: سوره احزاب؛ ج ۷: سوره یوسف که در انتظار چاپ است. دست‌نوشته‌های تفسیری دیگری هم از نویسنده باقی است که هنوز منتشر نشده است)، تهران، مرسل، ۱۳۷۸-۱۳۸۷.
۳۷. محمدباقر مدرس بستان‌آبادی (۱۳۰۵-۱۳۹۵)، *تفسیر هدایت اقوم*، ۱ جلد، فارسی، بخشی از سوره‌های جزء سی، قم، دارالعلم، ۱۳۸۵.
۳۸. سیدجعفر مرتضی عاملی (۱۳۳۳-۱۳۹۸)، *دروس فی تفسیر القرآن الکریم*، ۱۰ جلد (موجود)، عربی، سوره‌های فاتحه، ماعون، کوثر، ضحی، انشراح، ناس، بیروت، مرکز اسلامی للدراسات، ۱۴۱۷-۱۴۲۰/ ۱۳۷۵-۱۳۷۸ش؛ سوره‌های تین، عادیات، ضحی،
- انشریح، مسد، کافرون، فلق، قم، مرکز نشر و ترجمه آثار علامه محقق سیدجعفر مرتضی عاملی، ۱۳۹۶-۱۳۹۷.
۳۹. سیدمحمد ضیاء‌آبادی قزوینی (۱۳۰۷-۱۳۹۹)، *کلام النور نور الکلام: سلسله مباحث تفسیری*، ۱۷ جلد (تاکنون چاپ شده)، فارسی، سوره‌های انفال، توبه، یونس، هود، یوسف، رعد، ابراهیم، نحل، اسراء، کهف، آیات ۵۹-۱، یس، قیامت، محمد، اعراف، تهران، بنیاد خیریه الزهراء، ۱۳۸۵-۱۴۰۲.
۴۰. محمد یزدی (۱۳۱۰-۱۳۹۹)، *قبسات من سورتی الحمد و القدر*، ۱ جلد، عربی، سوره‌های حمد و قدر، قم، نصاب، ۱۳۸۱.
۴۱. محمدتقی مصباح یزدی (۱۳۱۳-۱۳۹۹)، *مشکات فروزان در تفسیر قرآن*، جلد اول (مجلدات بعدی نیز در آینده منتشر می‌شود): سوره حمد و سوره بقره، آیات ۴۸-۱. سوره بقره تا آیه ۲۵۵ در سال ۱۳۵۱ش توسط مؤلف به صورت درس‌گفتارهای تفسیری برای جمعی از فضلاء حوزه قم ارائه شده و بار اول در شماره‌های ۱ تا ۷ و ۹ مجله قرآن‌شناخت در سال‌های ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۱ به چاپ رسیده است. نخستین انتشار در قالب کتاب: قم، مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی، ۱۴۰۳. سوره حمد نیز در قالب شرح و تفسیر نماز در کتاب «به سوی تو» چاپ شده و اینک در سلسله تفسیر ترتیبی مؤلف گردآوری شده است.
۴۲. محمدتقی مصباح یزدی (۱۳۱۳-۱۳۹۹)، *به سوی تو*، ۱ جلد، فارسی، سوره حمد و توحید، قم، مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی، ۱۳۸۳.
۴۳. محمدتقی مصباح یزدی (۱۳۱۳-۱۳۹۹)، *رستگاران*، ۱ جلد، فارسی، آیات ابتدایی سوره مؤمنون و آیات پایانی سوره فرقان، قم، مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی، ۱۳۸۸.
۴۴. حسن حسن‌زاده آملی، (۱۳۰۷-۱۴۰۰)، *سدره المنتهی فی تفسیر القرآن المصطفی المستخرج من تراث حسن‌زاده آملی*، ۱ جلد، عربی، قم، سوره‌های حمد، بقره، آل عمران، نساء، مائده، انعام و تعدادی دیگری از سوره‌های قرآنی، قم الف. لام. میم، ۱۳۸۸.
۴۵. شکرالله جهان‌مهین (۱۳۱۹-۱۴۰۱)، *برداشتی از قرآن مجید: تفسیر سوره‌های قدر و بلد*، ۱ جلد، فارسی، چاپ دوم، تهران، برهان، ۱۳۵۸.
۴۶. محمد محمدی ری‌شهری (۱۳۲۵-۱۴۰۱)، *پرتوی از تفسیر اهل‌بیت*، با همکاری عبدالهادی مسعودی و سیدمحمدکاظم

طباطبایی، ۳ جلد، فارسی، (ج ۱: کلیاتی در زمینه مبانی و روش تفسیر روایی، ج ۲: تفسیر سوره حمد و ج ۳: تفسیر سوره بقره)، مشهد، بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی (با همکاری پژوهشگاه قرآن و حدیث)، ۱۳۹۸.

۴۷. عبدالنبی نمازی (۱۳۲۴-۱۴۰۲)، تفسیر هدی، ۴ جلد، فارسی، (ج ۱: سوره‌های حمد و بقره، آیات ۱-۲۱؛ ج ۲: سوره بقره، ۲۲-۴۹؛ ج ۳: سوره بقره، ۵۰-۹۵؛ ج ۴: سوره بقره، ۹۶-۱۴۴)، کاشان، محتشم، ۱۳۹۰.

۴۸. محمدباقر محقق (۱۲۹۸-)، تفسیر المحقق، ۲ جلد (از مجموعه‌ای ۲۰ جلدی که بقیه مجلدات آن هنوز چاپ نشده است)، فارسی، به شیوه ادبی و استدلالی مشتمل بر تفسیر سوره‌های حمد، علق، مدثر، فلق و ناس، تهران، اسلامی، ۱۳۶۴.

۴۹. سیدموسی صدر (۱۳۰۷-)، برای زندگی، ۱ جلد، فارسی (ترجمه مهدی فخریان)، سوره‌های قصار قرآن؛ ناس، فلق، اخلاص، نصر، کوثر، ماعون، فیل، قریش، همزه، عصر، تکاثر، عادیات، زلزله، یبئه، قدر، علق و دخان، تهران، مؤسسه فرهنگی تحقیقاتی امام موسی صدر، ۱۳۹۲. این کتاب در قالب چهارمین جلد از مجموعه «در قلمرو اندیشه امام موسی صدر» چاپ شده است.

۵۰. سیدموسی صدر (۱۳۰۷-)، حدیث سحرگاهان، ۱ جلد، فارسی، ترجمه علیرضا محمودی، مهدی موسوی‌نژاد، آیات برگزیده‌ای از سوره‌های بلند و قصار قرآن، چاپ سوم، تهران، مؤسسه فرهنگی تحقیقاتی امام موسی صدر، ۱۳۹۶. این کتاب که در قالب پنجمین جلد از مجموعه «در قلمرو اندیشه امام موسی صدر» چاپ شده، ترجمه «احادیث السحر» است که سال ۱۹۹۹م در بیروت منتشر و افزون بر مطالب آن، حدود ۲۰ بخش از آن در ترجمه فارسی گنجانده شده است.

۵۱. سیدموسی صدر (۱۳۰۷-)، تفسیر قرآن، ترجمه مهدی فخریان، علیرضا محمودی، مهدی موسوی‌نژاد، ۸ جلد، فارسی، ج ۱. مباحث مقدماتی درباره قرآن و تفسیر، ج ۲. تفسیر سوره اخلاص، ج ۳. تفسیر سوره ناس و فلق، ج ۴. تفسیر سوره قدر، ج ۵. تفسیر سوره تکاثر، ج ۶. تفسیر موضوعی درباره زندگی و مرگ در قرآن و اتفاق در قرآن، ج ۸. تفسیر سوره اسراء، (قطع جیبی): تهران، مؤسسه فرهنگی تحقیقاتی امام موسی صدر، ۱۴۰۰.

۵۲. جعفر سبحانی تبریزی (۱۳۰۸-)، تفسیر السور المسبحات

الخمس، ۱ جلد، عربی، سوره‌های حدید، حشر، صف، جمعه، تغابن، ممتحنه، قم، مؤسسه الامام الصادق، ۱۳۹۰.

۵۳. سیدمحمد حسینی خامنه‌ای (۱۳۱۴-)، آیات برگزیده، ۲ جلد، فارسی، برخی از آیات منتخب قرآن، تهران، بعثت، ۱۳۵۵؛ تهران، بعثت، ۱۳۹۴.

۵۴. سیدعلی حسینی خامنه‌ای (۱۳۱۸-)، بیان قرآن، ۱۰ جلد، فارسی، سوره‌های بقره، ممتحنه، تغابن، برائت، مجادله، حمد، جمعه، حشر، صف و منافقون، تهران، مؤسسه پژوهشی انقلاب اسلامی، ۱۳۹۹؛ تهران، انقلاب اسلامی، ۱۴۰۱.

۵۵. یعسوب‌الدین رستگار جویباری (۱۳۱۹-)، تفسیر البصائر، ۲۹ جلد (از مجموعه‌ای ۶۰ جلدی که تاکنون مجلدات ۱، ۳۱ تا ۳۸ و ۴۱ تا ۶۰ آن چاپ شده و در حال تکمیل است)، جلد اول: سوره حمد، و جلد شصتم: سوره‌های جزء ۳۰ تا ناس (به صورت ناپیوسته منتشر شده است)، عربی، قم، چاپخانه اسلامی، ۱۳۶۱ به بعد.

۵۶. عبدالکریم بی‌آزار شیرازی (۱۳۲۳-)، و سیدمحمدباقر حتی (۱۳۱۱-)، تفسیر کاشف: ترسیمی از چهره موزون سور قرآن و روابط آیات، ۷ جلد (از مجموعه‌ای ۱۵ جلدی در حال تکمیل)، فارسی، سوره‌های حمد تا هود چاپ چهارم، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۷۶.

۵۷. عبدالکریم بی‌آزار شیرازی (۱۳۲۳-)، قرآن در ادب فارسی: ترجمه تصویری و تفسیری آهنگین برخی از سوره‌های قرآن (سوره‌های فاتحه، توحید، ۲۰ آیه اول بقره، طه، حشر، تکویر، فجر، حاقه، نصر و جمعه)، ۴ جلد، فارسی، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۷۴.

۵۸. حسین انصاریان (۱۳۲۳-)، تفسیر حکیم، ۱۹ جلد (از مجموعه‌ای حدوداً ۴۰ جلدی در حال تکمیل)، فارسی، شامل سوره‌های حمد تا ابراهیم، تهران، دار العرفان، ۱۳۹۳-۱۴۰۲.

۵۹. سیدناصر قوامی (۱۳۲۸-)، تفسیر عرفانی سوره‌های واقعه، طارق، اعلی، ۱ جلد، فارسی، تهران، کتاب طوبی، ۱۳۷۳.

۶۰. سیدمحسن میرباقری (۱۳۲۸-)، تفسیر اثری، ۲ جلد، فارسی، درس‌گفتارها و تفسیر فرازهایی از جزء ۲۶ قرآن، قم، دار الحدیث، ۱۳۹۷.

۶۱. سیدرضا میرصانعی خوانساری (۱۳۳۱-)، نسیم وحی، تاکنون ۱ جلد، فارسی، سوره‌های حمد و بقره، آیات ۱-۱۴۱ (در حال تکمیل تا سی جلد)، قم، اندیشه و فرهنگ جاویدان، ۱۳۹۸.

۶۲. ابوالفضل یغمایی (۱۳۳۶-)، تفسیر رحمت: تفسیر سوره حمد و آیاتی از سوره بقره، ۱ جلد، فارسی، قم، سبط النبوی، ۱۳۹۰.

طباطبایی، ۳ جلد، فارسی، (ج ۱: کلیاتی در زمینه مبانی و روش تفسیر روایی، ج ۲: تفسیر سوره حمد و ج ۳: تفسیر سوره بقره)، مشهد، بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی (با همکاری پژوهشگاه قرآن و حدیث)، ۱۳۹۸.

۴۷. عبدالنبی نمازی (۱۳۲۴-۱۴۰۲)، تفسیر هدی، ۴ جلد، فارسی، (ج ۱: سوره‌های حمد و بقره، آیات ۱-۲۱؛ ج ۲: سوره بقره، ۲۲-۴۹؛ ج ۳: سوره بقره، ۵۰-۹۵؛ ج ۴: سوره بقره، ۹۶-۱۴۴)، کاشان، محتشم، ۱۳۹۰.

۴۸. محمدباقر محقق (۱۲۹۸-)، تفسیر المحقق، ۲ جلد (از مجموعه‌ای ۲۰ جلدی که بقیه مجلدات آن هنوز چاپ نشده است)، فارسی، به شیوه ادبی و استدلالی مشتمل بر تفسیر سوره‌های حمد، علق، مدثر، فلق و ناس، تهران، اسلامی، ۱۳۶۴.

۴۹. سیدموسی صدر (۱۳۰۷-)، برای زندگی، ۱ جلد، فارسی (ترجمه مهدی فخریان)، سوره‌های قصار قرآن؛ ناس، فلق، اخلاص، نصر، کوثر، ماعون، فیل، قریش، همزه، عصر، تکاثر، عادیات، زلزله، یبئه، قدر، علق و دخان، تهران، مؤسسه فرهنگی تحقیقاتی امام موسی صدر، ۱۳۹۲. این کتاب در قالب چهارمین جلد از مجموعه «در قلمرو اندیشه امام موسی صدر» چاپ شده است.

۵۰. سیدموسی صدر (۱۳۰۷-)، حدیث سحرگاهان، ۱ جلد، فارسی، ترجمه علیرضا محمودی، مهدی موسوی‌نژاد، آیات برگزیده‌ای از سوره‌های بلند و قصار قرآن، چاپ سوم، تهران، مؤسسه فرهنگی تحقیقاتی امام موسی صدر، ۱۳۹۶. این کتاب که در قالب پنجمین جلد از مجموعه «در قلمرو اندیشه امام موسی صدر» چاپ شده، ترجمه «احادیث السحر» است که سال ۱۹۹۹م در بیروت منتشر و افزون بر مطالب آن، حدود ۲۰ بخش از آن در ترجمه فارسی گنجانده شده است.

۵۱. سیدموسی صدر (۱۳۰۷-)، تفسیر قرآن، ترجمه مهدی فخریان، علیرضا محمودی، مهدی موسوی‌نژاد، ۸ جلد، فارسی، ج ۱. مباحث مقدماتی درباره قرآن و تفسیر، ج ۲. تفسیر سوره اخلاص، ج ۳. تفسیر سوره ناس و فلق، ج ۴. تفسیر سوره قدر، ج ۵. تفسیر سوره تکاثر، ج ۶. تفسیر موضوعی درباره زندگی و مرگ در قرآن و اتفاق در قرآن، ج ۸. تفسیر سوره اسراء، (قطع جیبی): تهران، مؤسسه فرهنگی تحقیقاتی امام موسی صدر، ۱۴۰۰.

۵۲. جعفر سبحانی تبریزی (۱۳۰۸-)، تفسیر السور المسبحات

- ۶۳ سیدمحمدرضا صفوی (۱۳۳۷-). تفسیر سوره‌های حمد، قدر، نصر، عصر و خلاص، ۱ جلد، فارسی، تهران، دفتر نشر معارف، ۱۳۹۳.
- ۶۴ سیدمحمدرضا صفوی (۱۳۳۷-). تفسیر سوره‌های جمعه و مناقفون، ۱ جلد، فارسی، تهران، دفتر نشر معارف، ۱۳۹۶.
- ۶۵ سیدمحمدرضا صفوی (۱۳۳۷-). ژرفای توحید: ترجمه و تفسیر مختصر قرآن کریم، ۱ جلد، فارسی، سوره‌های حمد و انعام، قم، بوستان کتاب، ۱۳۹۷.
- ۶۶ فتح‌الله نجارزادگان (۱۳۳۷-). تذکار وحی: آشنایی محتوایی با قرآن، ۳ جلد، فارسی، متن درسی تفسیری در حوزه‌های علمیه، دفتر اول: سوره‌های حمد تا نساء، دفتر دوم: سوره‌های قاف تا آخر قرآن، دفتر سوم: سوره‌های مائده، یوسف، کهف، حج، نور، فرقان، لقمان، احزاب، یس و حجرات، قم، مرکز مدیریت حوزه علمیه قم، ۱۳۹۶.
- ۶۷ سیدعباس سیدکریمی حسینی (۱۳۳۸-). تفسیر علین، ۱ جلد، فارسی، تمام سوره‌های قرآن را شامل می‌شود (به جز سوره حمد و عصر)، اما همه آیات را دربر ندارد، قم، اسوه، ۱۳۸۲.
- ۶۸ احمد عابدینی (۱۳۳۸-). لمحات فی تفسیر القرآن، ۱ جلد، عربی، سوره‌های حمد و بقره، آیات ۱-۲۶، اصفهان، هستی‌نما، ۱۳۹۲.
- ۶۹ محسن کازرونی (۱۳۳۹-). تفسیر حکیم، جزء ۲۹ و ۳۰ قرآن، ۲ جلد، فارسی، تهران، دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۸۵.
- ۷۰ سیداحمد خاتمی (۱۳۳۹-). نگاهی به سوره واقعه و الرحمن، ۱ جلد، فارسی، قم، سما قلم، ۱۳۸۴.
- ۷۱ سیدمحمد مهدی میرباقری (۱۳۴۰-). تأملات قرآنی در پرتو معارف اهل بیت (ع)، ۵ جلد، فارسی، ج ۱: مقام بسم‌الله و تفسیر سوره کافرون؛ ج ۲: سوره‌های عصر، تکوین و همزه؛ ج ۳: سوره‌های فیل، ایلاف، انسان، کوثر و فجر؛ ج ۴: سوره‌های ضحی و انشراح؛ ج ۵: سوره‌های فلق، ناس، مسد و نصر، قم، تمدن نوین اسلامی، ۱۳۹۶.
- ۷۲ محمدرضا حاج شریفی خوانساری (۱۳۴۱-). تفسیر سوره حمد و توحید، ۱ جلد، فارسی، قم، حضور، ۱۳۷۹.
- ۷۳ مهدی احدی‌نژاد (۱۳۴۱-). تفسیر فروغ بر پایه دانش‌ها، ۴ جلد، فارسی، سوره‌های حمد و بقره، آیات ۱-۲۰ (در حال تکمیل)، فارسی، قم، سیدجمال‌الدین اسدآبادی، ۱۳۸۲-۱۳۹۳.
- ۷۴ مهدی احدی‌نژاد (۱۳۴۱-). تفسیر تعمیم، ۵ جلد، فارسی، سوره‌های حمد تا اعراف (در حال تکمیل)، قم، سیدجمال‌الدین اسدآبادی، ۱۳۹۵-۱۳۹۹.
- ۷۵ محمدعلی رضایی اصفهانی (۱۳۴۱-). تفسیر مقلماتی قرآن کریم، ۱ جلد، فارسی، سوره‌های حمد، توحید، قدر و کوثر، قم، مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی، ۱۳۹۳. ترجمه اثر به زبان عربی با عنوان: «التفسیر التمهیدی للقرآن الکریم». همان ناشر، ۱۳۹۳.
- ۷۶ فرج‌الله میرعرب (۱۳۴۲-). و حمزه مهدی‌زاده (۱۳۴۴-). الکوثر فی التفسیر بالأثر، ۱ جلد، عربی، سوره‌های حمد و بقره، آیات ۱-۳۹، (ظاهراً ادامه دارد)، قم، دار النشر المشهور، ۱۳۸۱.
- ۷۷ محمود خالقی (۱۳۴۳-). مائده آسمانی: برداشتی از تفاسیر قرآن مجید، ۳ جلد، فارسی، جزء ۳ قرآن و آیاتی از سوره آل عمران و نساء، کرمان، دار الذکر، ۱۳۷۹-۱۳۸۱.
- ۷۸ عبدالکریم بهجت‌پور (۱۳۴۴-). همگام با وحی: تفسیر تنزیلی (به ترتیب نزول)، ۶ جلد (از مجموعه‌ای حدوداً ۱۸ جلدی در حال تکمیل)، فارسی، سوره‌های مکی به ترتیب نزول از علق تا کهف، (جلد اول): قم، تمهید، ۱۳۸۷؛ (۶ جلدی با ویرایش جدید): قم، تمهید، ۱۳۹۰-۱۳۹۷.
- نسخه رایانه‌ای: نرم‌افزار همگام با وحی، مرکز تحقیقات کامپیوتری نور.
- ۷۹ رضا محققیان (۱۳۴۵-). تفسیر انوار ثقلین براساس ارتباط‌شناسی بین قرآن و عترت، ۲ جلد، فارسی، سوره‌های حمد و بقره، آیات ۱-۴۰، قم، اکرام، ۱۳۹۱.
- ۸۰ سیدمحمد طیب حسینی (۱۳۴۶-). روزنی به آفتاب (تفسیر ادبی - اجتماعی قرآن بر اساس فضای نزول و سیاق سوره): سوره ناس - ضحی، ۱ جلد (ظاهراً بنای نویسنده بر ادامه این نوع کار بوده، اما هنوز بقیه مجلدات دیگر منتشر نشده است)، فارسی، قم، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، ۱۳۹۵.
- ۸۱ گروهی از محققان مرکز تفسیر قرآن در حوزه علمیه، نخبته /التفاسیر، ۱ جلد (با عنوان «جلد اول» که ظاهراً بنایشان بر ادامه بوده، اما از زمان چاپ آن، هنوز بقیه مجلدات منتشر نشده است)، عربی، سوره حمد و آیات ۱ تا ۱۰۳ بقره، چاپ دوم، تهران، مرکز الثقافی للدروس من القرآن، ۱۳۸۰.

ج) تفاسیر ترتیبی محدود

- این قسم از تفاسیر، ناظر به آثاری است که در حجمی محدود، تنها به تفسیر یک سوره و یا یک یا چند آیه خاص از قرآن به سبک ترتیبی پرداخته‌اند.
۱. محمدتقی اشراقی (۱۳۲۷-۱۳۲۷). تفسیر سوره یوسف، به اهتمام محمدرضا صالحی کرمانی، ۱ جلد، فارسی، قم، برقی، ۱۳۶۶ق / ۱۳۲۵ش.

۲. سیدحسن فرید محسنی اراکی (۱۳۴۸-۱۲۷۳)، تفسیر سوره حمد، ۱ جلد، فارسی، قم، حکمت، ۱۳۵۲.
۳. سیدابوالحسن رفیعی قزوینی (۱۳۵۳-۱۲۷۶)، تفسیر حکمی علی آیتین الاولین من سوره یونس، ۱ جلد، عربی، دو آیه اول سوره یونس، دست‌نویس در کتابخانه حوزه علمیه امام صادق (ع) قزوین.
۴. سیدمحمدعلی موسوی اشکوری (۱۳۵۶-۱۲۹۰)، تفسیر سوره یس، ۱ جلد، فارسی، این تفسیر در حال حاضر موجود نیست (ر.ک. شریف رازی، بی تا، ج ۲، ص ۱۵۷).
۵. ابوالفضل زاهدی (۱۳۵۷-۱۲۷۰)، ارغام الکفره فی سوره البقرة، ۱ جلد، عربی، سوره بقره، این تفسیر در حال حاضر موجود نیست (ر.ک. شریف رازی، ۱۳۵۲، ج ۲، ص ۱۶۶).
۶. غلامحسین تبریزی (۱۳۵۹-۱۲۶۰)، الدرر الثمینیة فی تفسیر سوره الجمعة المبارکة فیها تنویر الواجه القلوب و تذکرة لاولی البصائر، ۱ جلد، عربی، سوره جمعه، تهران، چاپخانه حیدری، ۱۳۸۳/ق ۱۳۴۲.
۷. صدرالدین محلاتی شیرازی (۱۳۵۹-۱۲۸۳)، تفسیر سوره والعصر، ۱ جلد، فارسی، شیراز، کتابفروشی معرفت شیراز، ۱۳۳۸؛ نسخه موجود: تهران، انتشارات نوید، ۱۳۶۲.
۸. میرزا خلیل کمره‌ای (۱۳۶۳-۱۲۷۷)، تفسیر سوره نور، ۲ جلد، فارسی، تهران، چاپخانه اقبال، ۱۳۲۵ (ر.ک. شهیدی صالحی، ۱۳۸۱، ص ۳۲۶)، نسخه الکترونیکی آن در کتابخانه نور موجود است.
۹. مرتضی حائری (۱۳۶۴-۱۲۹۵)، تفسیر سوره فیل، ۱ جلد، فارسی، قم، معارف جعفری، ۱۳۳۹. (این کتاب در کتابخانه تخصصی علوم و معارف قرآن قم، مؤلفش به نام «مرتضی حائری» ثبت شده، ولی در کتابخانه عمومی آیت‌الله حائری قم به نام «عبدالکریم حائری» ثبت شده است. در برخی کتابخانه‌ها هم تنها به نام خانوادگی حائری منسوب شده است).
۱۰. حسن فرید گلپایگانی (۱۳۶۶-۱۲۸۰)، تفسیر سوره الحشر، ۱ جلد، فارسی، تهران، مطبعة الحیدری، ۱۳۵۵.
۱۱. سیدروح‌الله موسوی خمینی (۱۳۶۸-۱۲۸۱)، تفسیر آیه البسملة؛ محاضرات معرفیه، ۱ جلد، عربی، (ترجمه پنج جلسه از تفسیر سوره حمد امام خمینی (ع) که در آن فقط به تفسیر آیه بسملة پرداخته است)، بیروت، دارالهادی، ۱۴۱۲ق.
۱۲. سیدروح‌الله موسوی خمینی (۱۳۶۸-۱۲۸۱)، تفسیر سوره حمد، ۱ جلد، فارسی، شامل تفسیر سوره حمد از کتاب «سر الصلاة» (تألیف سال ۱۳۱۸)، تفسیر سوره حمد از کتاب «آداب الصلاة» (تألیف سال ۱۳۲۱)، درس‌های تفسیر سوره حمد در برنامه «با قرآن در صحنه» و اشارات تفسیری درباره سوره حمد از دیگر آثار حضرت امام؛ تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ع) ۱۳۷۵.
۱۳. سیدروح‌الله موسوی خمینی (۱۳۶۸-۱۲۸۱)، تفسیر سوره علق، ۱ جلد، فارسی، تهران، کمیل، ۱۳۵۹.
۱۴. سیدهاشم حسینی تهرانی (۱۳۷۰-۱۲۹۹)، أطیب الثمرة فی تفسیر سوره الحمد و البقرة (بخش سوره حمد)، به کوشش محمود ملکی تراکمه‌ای، مجله سفینه، شماره ۴۶، بهار ۱۳۹۴.
۱۵. سیدابوالفضل نبوی قمی (۱۳۰۴-۱۳۷۰)، لتالی منشور در تفسیر سوره طور، ۱ جلد، فارسی، قم، چاپخانه قم، ۱۳۳۳ (یک نسخه از این اثر در کتابخانه آیت‌الله بروجردی واقع در مسجد اعظم قم نگهداری می‌شود).
۱۶. محمد مسائلی اردبیلی (۱۳۷۲-۱۲۹۸)، تفسیر سوره یس: شامل یک بحث تحقیقی جالب در پیرامون «المعاد» یا روز قیامت، ۱ جلد، فارسی، تهران، چاپخانه موسوی، ۱۳۳۷.
۱۷. محمد مسائلی اردبیلی، (۱۳۷۲-۱۲۹۸)، تفسیر سوره واقعه و بیان ابیدت اعجاز قرآن و مصونیت آن از تحریف، ۱ جلد، فارسی، بی‌جا، انتشارات کتابفروشی جلالی، ۱۳۴۸.
۱۸. سیدرضا صدر (۱۳۰۰-۱۳۷۳)، حُسن یوسف، ۱ جلد، فارسی، سوره یوسف، چاپ سوم، قم، بوستان کتاب، ۱۳۸۵.
۱۹. سیدرضا صدر (۱۳۰۰-۱۳۷۳)، تفسیر سوره حجرات، ۱ جلد، فارسی، توضیح روی جلد: شامل بیش از پنجاه بحث از مباحث الهی، اجتماعی، حقوقی قرآن، تهران، کتابخانه صدر، ۱۳۶۰، با ویرایش جدید به اهتمام باقر خسروشاهی: چاپ ششم، قم، بوستان کتاب، ۱۳۸۸.
۲۰. محمدباقر کمره‌ای (۱۳۷۴-۱۲۸۲)، کانون حکمت قرآن، ۱ جلد، فارسی، سوره لقمان، تهران، ۱۳۲۳. این تفسیر در حال حاضر موجود نیست (ر.ک. آقابزرگ تهرانی، ۱۴۰۸ق، ج ۱۷، ص ۲۵۸).
۲۱. محمدباقر کمره‌ای (۱۳۷۴-۱۲۸۲)، کانون عفت قرآن، ۱ جلد، فارسی، سوره یوسف، تهران، ۱۳۲۴. این تفسیر در حال حاضر موجود نیست (ر.ک. آقابزرگ تهرانی، ۱۴۰۸ق، ج ۱۷، ص ۲۵۸).
۲۲. سیدمحمدحسین حسینی طهرانی (۱۳۰۵-۱۳۷۴)، رساله نوین: دربارهٔ بناء اسلام بر سال و ماه قمری و تفسیر آیه «إن عدة الشهور عندالله اثنا عشر شهراً...»، (آیه ۳۶ سوره توبه)، ۱ جلد،

- فارسی، چاپ پنجم، مشهد، علامه طباطبایی، ۱۳۹۴.
۲۳. سیدمحمدحسین حسینی طهرانی (۱۳۰۵-۱۳۷۴)، تفسیر آیه نور: «الله نور السموات و الارض»، (آیه ۳۵ سورة توبه)، ۱ جلد، فارسی، چاپ پنجم، تهران، مکتب وحی، ۱۴۰۱.
۲۴. محمدتقی فلسفی (۱۲۸۶-۱۳۷۷)، آیه الکرسی: پیام آسمانی توحید، ۱ جلد، فارسی، چاپ دوم، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۷۹. (با تلخیص و تنظیم حسین سوزنجی): تهران، شرکت چاپ و نشر بین‌الملل، ۱۳۸۶.
۲۵. هادی روحانی (۱۳۰۲-۱۳۷۸)، قطره: تفسیر سورة حمد، ۱ جلد، فارسی، بابل، مبعث، ۱۳۷۵.
۲۶. عباس راسخی نجفی (۱۳۱۲-۱۳۷۸)، سورة کوثر؛ جلالت حضرت فاطمه علیها السلام، ۱ جلد، فارسی، قم، قیام، ۱۳۷۱.
۲۷. عباس راسخی نجفی (۱۳۱۲-۱۳۷۸)، سورة والعصر حضرت امام زمان علیه السلام، ۱ جلد، فارسی، قم، قیام، ۱۳۷۲.
۲۸. عباس راسخی نجفی (۱۳۱۲-۱۳۷۸)، عظمت قرآن در سورة/خلاص، ۱ جلد، فارسی، قم، قیام، ۱۳۷۲.
۲۹. عباس راسخی نجفی (۱۳۱۲-۱۳۷۸)، سورة فلق؛ بیان‌کننده اعجاز قرآن، ۱ جلد، فارسی، قم، قدس، ۱۳۷۳.
۳۰. عباس راسخی نجفی (۱۳۱۲-۱۳۷۸)، والعدایات؛ فضائل حضرت علی علیه السلام، ۱ جلد، فارسی، قم، قدس، ۱۳۷۳.
۳۱. سیدمحمدباقر موسوی همدانی (۱۳۰۴-۱۳۷۹)، پیام سورة حمد، ۱ جلد، فارسی، قم، صفحی، ۱۳۷۲.
۳۲. صادق احسان‌بخش (۱۳۰۹-۱۳۸۰)، تفسیر سورة احزاب و فتنه یهود، ۱ جلد، فارسی، رشت، صادقین، ۱۳۷۵.
۳۳. صادق احسان‌بخش (۱۳۰۹-۱۳۸۰)، تفسیر سورة نحل، ۱ جلد، فارسی، رشت، صادقین، ۱۳۷۷.
۳۴. سیدمحمدعلی کاظمینی بروجردی (۱۳۰۳-۱۳۸۲)، صوت الولاية: در شناخت مقدمات و دروس تکلیفی، به انضمام تفسیر سورة واقعه، ۱ جلد، فارسی، قم، کتابفروشی مصطفوی، ۱۳۶۳.
۳۵. سیدمحمدباقر حکیم (۱۳۱۸-۱۳۸۲)، تفسیر سورة الحمد، ۱ جلد، عربی، تهران، المجمع العالمی لاهل‌البيت علیهم السلام، ۱۴۲۵ق.
۳۶. سیدمحمدباقر حکیم (۱۳۱۸-۱۳۸۲)، تفسیر سورة الممتحنة، ۱ جلد، عربی، نجف، مؤسسه تراث الشهدید الحکیم، ۱۴۲۷ق.
۳۷. سیدمحمدباقر حکیم (۱۳۱۸-۱۳۸۲)، تفسیر سورة الصف، ۱ جلد، عربی، نجف، مؤسسه تراث الشهدید الحکیم، ۱۴۲۸ق.
۳۸. حسن مصطفوی (۱۲۹۷-۱۳۸۴)، تفسیر سورة حشر (پنجاه و هشت سخنرانی)، ۲ جلد، فارسی، چاپ دوم، تهران، مرکز نشر آثار علامه مصطفوی، ۱۴۰۱.
۳۹. سیدابوالفضل مدرس سعیدی ریحان یزدی (۱۲۹۸-۱۳۸۴)، عشق و عصمت یا تفسیر سورة یوسف، ۱ جلد، فارسی، تهران، چاپخانه شرکت سهامی طبع کتاب، ۱۳۲۵.
۴۰. سیدجلال‌الدین آشتیانی (۱۳۰۴-۱۳۸۴)، تفسیر سورة توحید، ۱ جلد، فارسی، مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه فردوسی، ۱۳۹۶ش.
۴۱. نعمت‌الله صالحی نجف‌آبادی (۱۳۰۲-۱۳۸۵)، پرتوی از جمال انسانیت، ۱ جلد، فارسی، سورة یوسف، قم، بی‌نا، ۱۳۴۵، چاپ شانزدهم، تهران، امید فردا، ۱۳۹۷.
۴۲. علی مشکینی اردبیلی (۱۳۰۰-۱۳۸۶)، درسی از قرآن: تفسیر سورة صاد، ۱ جلد، فارسی، قم، جامعه مدرسین، بی‌تا.
۴۳. سیدعزالدین حسینی زنجانی (۱۳۰۰-۱۳۹۲)، تفسیر سورة مبارکه حمد، ۱ جلد، فارسی، قم، بوستان کتاب، ۱۳۹۱.
۴۴. سیدحسن طاهری خرم‌آبادی (۱۳۱۷-۱۳۹۲)، تفسیر سورة یوسف، ۱ جلد، فارسی، قم، بوستان کتاب، ۱۳۹۱.
۴۵. ابوالقاسم خزعلی (۱۳۰۴-۱۳۹۴)، نگاهی به قطره‌ای از زلال جوشان حمد، ۱ جلد، فارسی، سورة حمد، تهران، خیمه، ۱۳۹۳.
۴۶. سیدعبدالکریم موسوی اردبیلی (۱۳۰۴-۱۳۹۵)، تفسیر قرآن (سورة علق)، فارسی، مجله نامه مفید، شماره ۳، پاییز ۱۳۷۴.
۴۷. سیدعبدالکریم موسوی اردبیلی (۱۳۰۴-۱۳۹۵)، تفسیر قرآن (سورة مزمل)، فارسی، مجله نامه مفید، شماره ۴، زمستان ۱۳۷۴.
۴۸. محمدصادق حائری شیرازی (۱۳۱۵-۱۳۹۶)، تفسیر سورة حمد، ۱ جلد، فارسی، تدوین سیدمصطفی عمرانیان، شیراز، مؤسسه فرهنگی هنری و انتشاراتی میرزای شیرازی (امیدواران)، ۱۳۸۵.
۴۹. سیدجعفر مرتضی عاملی (۱۳۳۳-۱۳۹۸)، اهل‌البيت فی آیه التطهیر: دراسة و تحلیل، ۱ جلد، عربی، آیه تطهیر (احزاب: ۳۳)، بیروت، مرکز الاسلامی للدراسات، ۱۴۲۳ق / ۱۳۸۰ش. ترجمه فارسی با عنوان «اهل‌بيت در آیه تطهیر»: محمد سپهری، چاپ پنجم، قم، بوستان کتاب، ۱۳۹۳.
۵۰. سیدجعفر مرتضی عاملی (۱۳۲۳-۱۳۹۸)، تفسیر سورة هل

- آتی، ۲ جلد، عربی، سورة انسان، بیروت، مرکز الاسلامی للدراسات، ۱۴۲۴ق/۱۳۸۲ش.
۵۱. محمد یزدی (۱۳۹۹-۱۳۱۰)، *تفسیر من فاتحه الكتاب*، ۱ جلد، عربی، سورة حمد، بی‌جا، بی‌نا، ۱۳۷۳. این اثر در کتابخانه دیجیتال نور موجود می‌باشد.
۵۲. محمدتقی مصباح یزدی (۱۳۹۹-۱۳۱۳)، *لقای الهی*، ۱ جلد، فارسی، آیه ۶ سورة انشاق، چاپ دوم، قم، مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ع)، ۱۳۸۸.
۵۳. حسن مملوخی کرمانشاهی (۱۳۹۹-۱۳۱۸)، *لواء الحمد در شرح سوره الحمد*، ۱ جلد، فارسی، تهران، مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران، ۱۳۹۹.
۵۴. شمس‌الدین محمد مجتهدی نجفی (۱۳۰۲-۱۴۰۰)، *فرهنگ دانشوران در تفسیر قرآن: تفسیر سورة منافقون*، ۱ جلد، فارسی، چاپ یازدهم، تهران، سبحان، ۱۳۸۹.
۵۵. شکرالله جهان مهین (۱۳۱۹-۱۴۰۱)، *تفسیر سورة ضحی*، ۱ جلد، فارسی، قم، راسخون، ۱۳۸۶.
۵۶. شکرالله جهان مهین (۱۳۱۹-۱۴۰۱)، *تفسیر سورة مبارکه انشراح*، ۱ جلد، فارسی، تهران، دانشگاه آزاد اسلامی، ۱۳۹۰.
۵۷. محمد محمدی ری‌شهری (۱۳۲۵-۱۴۰۱)، *با همکاری جمعی از محققان، پرتوی از تفسیر اهل بیت (ع) سورة حمد*، ۲ جلد (جلد اول: مبانی و روش تفسیر)، عربی - فارسی، مشهد، بنیاد پژوهش‌های اسلامی، قم، دارالحدیث، ۱۳۹۸.
۵۸. رضا رفائی سعیدی (۱۳۱۰-۱۴۰۲)، *نور درخشان در تفسیر نخستین سورة قرآن*، ۱ جلد، فارسی، سورة حمد، قم، رسالت، ۱۳۸۶. ترجمه عربی با عنوان: «النورالساطع فی تفسیر اول سور القرآن»، علی فاضل: مشهد، توس گستر، ۱۳۸۸.
۵۹. سیدکاظم ارفع (۱۳۲۳-۱۴۰۲)، *تفسیر سورة ماعون: به انضمام دانستی‌هایی از قرآن (ویژه مقطع راهنمایی و دبیرستان)*، ۱ جلد، فارسی، تهران، فاخر، ۱۳۷۸.
۶۰. ناصر مکارم شیرازی (۱۳۰۵-)، *ولاترین بندگان: شرح و تفسیر آیات عبدالرحمن، تهیه و تنظیم ابوالقاسم علیان‌نژادی*، آیات ۶۳ تا ۷۶ سورة آل عمران، ۱ جلد، فارسی، چاپ دوم، قم، نسل جوان، ۱۳۸۳.
۶۱. جعفر سبحانی تبریزی (۱۳۰۸-)، *قرآن و اسرار نظام آفرینش*، ۱ جلد، فارسی، سورة رعد، قم، چاپ مهر، ۱۳۵۴.
۶۲. جعفر سبحانی تبریزی (۱۳۰۸-)، *قرآن و معارف عقلی*، ۱ جلد، فارسی، سورة حدید، قم، بوستان کتاب، ۱۳۷۹.
۶۳. جعفر سبحانی تبریزی (۱۳۰۸-)، *در سرزمین تبوک: تفسیر سورة توبه*، ۱ جلد، فارسی، چاپ سوم، قم، بوستان کتاب، ۱۳۸۵.
۶۴. جعفر سبحانی تبریزی (۱۳۰۸-)، *مربی نمونه*، ۱ جلد، فارسی، سورة لقمان، چاپ دهم، قم، بوستان کتاب، ۱۳۸۷.
۶۵. جعفر سبحانی تبریزی (۱۳۰۸-)، *سیمای انسان کامل در قرآن: تفسیر سورة فرقان*، ۱ جلد، فارسی، (ویرایش دوم): چاپ دوازدهم، قم، بوستان کتاب، ۱۳۹۱.
۶۶. جعفر سبحانی تبریزی (۱۳۰۸-)، *نظام اخلاقی اسلام: تفسیر سورة حجرات*، ۱ جلد، فارسی، چاپ دهم، قم، بوستان کتاب، ۱۳۹۲.
۶۷. جعفر سبحانی تبریزی (۱۳۰۸-)، *دوست‌نماها: تفسیر سورة منافقون*، ۱ جلد، فارسی، قم، بوستان کتاب، ۱۳۷۸؛ (ویرایش دوم): چاپ پنجم، قم، بوستان کتاب، ۱۳۹۳.
۶۸. عبدالله جوادی آملی (۱۳۱۲-)، *تفسیر سورة ابراهیم*، ۱ جلد، فارسی، تهران، مرکز نشر فرهنگی رجاء، ۱۳۶۳.
۶۹. حسین مظاهری (۱۳۱۲-)، *معارف اسلام در سورة یس (سلسله درس‌های اخلاق ۳)*، ۱ جلد، فارسی، قم، شفق، ۱۳۶۷.
۷۰. حسن شریعتی نیاسر (۱۳۱۲-)، *قلب تنزیل: تفسیر سورة یس*، نگارش و تحقیق محمد اصغری‌نژاد، ۱ جلد، فارسی، قم، کتابخانه شهید شریعتی، ۱۳۹۱.
۷۱. احمد بهشتی (۱۳۱۴-)، *منشور عفاف: تفسیر سورة نور*، ۱ جلد، فارسی، چاپ چهارم، قم، بوستان کتاب، ۱۳۹۴.
۷۲. احمد بهشتی (۱۳۱۴-)، *سیمای جمعه‌گزاران: تفسیر سورة جمعه*، ۱ جلد، فارسی، قم، بوستان کتاب، ۱۳۹۵.
۷۳. احمد بهشتی (۱۳۱۴-)، *سیمای رستاخیزان: تفسیر سورة قاف*، ۱ جلد، فارسی، قم، بوستان کتاب، ۱۳۹۷.
۷۴. احمد بهشتی (۱۳۱۴-)، *سیمای محمد (ص): تفسیر سورة مزمل*، ۱ جلد، فارسی، قم، بوستان کتاب، ۱۳۹۸.
۷۵. احمد بهشتی (۱۳۱۴-)، *سیمای محمد (ص): تفسیر سورة مدثر*، ۱ جلد، فارسی، چاپ دوم، قم، بوستان کتاب، ۱۳۹۹.
۷۶. احمد بهشتی (۱۳۱۴-)، *سیمای منافقان: تفسیر سورة منافقان*، ۱ جلد، فارسی، چاپ دوم، قم، بوستان کتاب، ۱۴۰۰.
۷۷. احمد بهشتی (۱۳۱۴-)، *سیمای جنیان: تفسیر سورة جن*، ۱ جلد، فارسی، قم، بوستان کتاب، ۱۴۰۱.

۷۸. احمد بهشتی (۱۳۱۴-)، *سیمای نوح*: تفسیر *سوره نوح*، ۱ جلد، فارسی، قم، بوستان کتاب، ۱۴۰۱.
۷۹. احمد بهشتی (۱۳۱۴-)، *سیمای لقمان: تفسیر بخشی سوره لقمان، آیات ۱۲-۱۹*، ۱ جلد، فارسی، قم، بوستان کتاب، ۱۴۰۲.
۸۰. علی کریمی جهرمی (۱۳۲۰-)، *رازهای آسمانی در تفسیر سوره حدید*، ۱ جلد، فارسی، قم، مدرسه آیت‌الله گلپایگانی، ۱۳۵۲.
۸۱. علی کریمی جهرمی (۱۳۲۰-)، *درس‌هایی درباره نظام اخلاقی اسلام (تفسیر سوره حجرات)*، ۱ جلد، فارسی، قم، بوستان کتاب، ۱۳۹۸.
۸۲. علی کریمی جهرمی (۱۳۲۰-)، *تجلی انسان در قرآن: تفسیر سوره هل اتی*، ۱ جلد، فارسی، سوره انسان، قم، مدرسه آیت‌الله گلپایگانی، ۱۳۵۳، قم، بوستان کتاب، ۱۴۰۰.
۸۳. عبدالکریم بی‌آزار شیرازی (۱۳۲۳-)، *برداشتی نو از قرآن: سوره اعراف، طلوع و غروب تمدن‌ها*، ۱ جلد، فارسی، تفسیر تحلیلی با گرایش اجتماعی و سیاسی، تهران، بعثت، ۱۳۵۸.
۸۴. سیدعلی حسینی میلانی (۱۳۲۳-)، *تفسیر آیه الموده*، ۱ جلد، عربی، قم، مرکز الحقائق الاسلامیه، ۱۴۲۷ق / ۱۳۸۵ش.
۸۵. عبدالکریم بی‌آزار شیرازی (۱۳۲۳-)، *از عمق چاه تا اوج ماه: تفسیر سوره یوسف: اخلاق عملی برای جوانان*، ۱ جلد، فارسی، چاپ هشتم، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، نورافشان، ۱۳۸۶.
۸۶. سیدعلی حسینی میلانی (۱۳۲۳-)، *آیه المباهله*، ۱ جلد، عربی، قم، مرکز الحقائق الاسلامیه، ۱۴۲۹ق / ۱۳۸۷ش.
۸۷. سیدعلی حسینی میلانی (۱۳۲۳-)، *آیه التطهیر*، ۱ جلد، عربی، قم، مرکز الحقائق الاسلامیه، ۱۴۳۱ق / ۱۳۸۹ش.
۸۸. یعقوب جعفری‌نیا (۱۳۲۵-)، *از قعر چاه تا قصر شاه: تفسیر سوره مبارکه یوسف*، ۱ جلد، فارسی، قم، نسیم کوثر، ۱۳۸۴.
۸۹. یعقوب جعفری‌نیا (۱۳۲۵-)، *گنجینه‌های غیب*، ۱ جلد، فارسی، تفسیر سوره انعام، قم، اسوه، ۱۳۸۸.
۹۰. سیدناصر قوامی (۱۳۲۸-)، *تفسیر سوره حمد*، ۲ جلد، فارسی، قزوین، مهرگان دانش، ۱۳۹۶ و ۱۳۹۹.
۹۱. محمود رجبی (۱۳۳۰-)، *سوره ماعون: بازکاوی تفسیری*، فارسی، مجله معرفت، شماره ۱۰۷، آبان ۱۳۸۵.
۹۲. محمدباقر موحدی نجفی (۱۳۳۱-)، *تفسیر تحلیلی قرآن کریم*، ۴ جلد، فارسی، جلد اول تا سوم در مقدمات تفسیر و جلد چهارم تفسیر سوره حمد، قم، دارالتفسیر، ۱۳۸۱-۱۳۸۶.
۹۳. علی‌اکبر بابایی (۱۳۳۳-)، *پرسمان عصمت: شرحی بر آیه تطهیر (آیه ۳۳ سوره احزاب)*، ۱ جلد، فارسی، چاپ سوم، قم، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، ۱۳۹۶.
۹۴. سیدمحمدرضا صفوی (۱۳۳۷-)، *تفسیر سوره تغابن*، ۱ جلد، فارسی، تهران، دفتر نشر معارف، ۱۳۹۲.
۹۵. سیدمحمدرضا صفوی (۱۳۳۷-)، *راه رهایی: تفسیر سوره صف*، ۱ جلد، فارسی، تهران، دفتر نشر معارف، ۱۳۹۲.
۹۶. سیدمحمدرضا صفوی (۱۳۳۷-)، *تفسیر سوره یاسین*، ۱ جلد، فارسی، تهران، دفتر نشر معارف، ۱۳۹۴.
۹۷. سیدعباس سیدکریمی حسینی (۱۳۳۸-)، *خبر بسیار مهم: تفسیر سوره نبا (به همراه بحثی پیرامون اختلاف قرائات)*، ۱ جلد، فارسی، قم، اسوه، ۱۳۸۴.
۹۸. احمد عابدینی (۱۳۳۸-)، *تفسیر سوره انفال*، ۱ جلد، فارسی، تهران، سرایی، ۱۳۹۷.
۹۹. محمدرضا حاج‌شریفی خوانساری (۱۳۴۱-)، *تفسیر سوره قدر*، ۱ جلد، فارسی، قم، بنی‌الزهراء، ۱۳۸۸.
۱۰۰. علی شیروانی (۱۳۴۳-)، *سیمای جهاد و مجاهدان در قرآن: تفسیر سوره انفال*، ۱ جلد، فارسی، قم، مرکز جهانی علوم اسلامی، ۱۳۸۱.
۱۰۱. محمد خامه‌گر (۱۳۴۳-)، *تفسیر اجتهادی سوره تحریم*، ۱ جلد، فارسی، قم، پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، ۱۳۹۶.
۱۰۲. فداحسین عابدی (۱۳۴۸-)، *تفسیر تطبیقی آیه مؤدت*، ۱ جلد، فارسی، قم، مرکز جهانی علوم اسلامی، ۱۳۸۴.
۱۰۳. عبدالرحمن باقرزاده (۱۳۴۹-)، *پژوهشی تازه درباره آیه تطهیر (آیه ۳۳ سوره احزاب)*، ۱ جلد، فارسی، چاپ دوم، قم، بوستان کتاب، ۱۳۹۲.
۱۰۴. مهدی علیزاده (۱۳۵۰-)، *تفسیر کلامی - عرفانی آیه نور (آیه ۳۵ سوره نور)*، ۱ جلد، فارسی، چاپ دوم، قم، بوستان کتاب، ۱۳۸۴.
۱۰۵. حسین کامیاب (۱۳۵۴-)، *قرآن و مسئله اکراه در دین با تأکید بر نقد شبهات (آیه ۲۵۶ سوره بقره)*، ۱ جلد، فارسی، قم، دفتر نشر معارف اسلامی، ۱۳۹۶.

نتیجه‌گیری

با توجه به مطالعات انجام‌شده، نکات زیر را می‌توان از بررسی آثار گزارش‌شده نتیجه‌گیری کرد:

بر اساس این پژوهش، دستاورد فضلالی حوزه علمیه قم در سده چهاردهم هجری شمسی، تولید و تألیف ۲۱۸ عنوان اثر تفسیری ترتیبی در بیش از ۹۰۰ جلد کتاب بوده است که از آن میان، ۳۲ اثر از نوع تفسیر ترتیبی کامل، ۸۱ اثر تفسیر ترتیبی ناتمام و در حال تکمیل، ۱۰۵ اثر تفسیر تک‌سوره‌ای و چندآیه‌ای یا تک‌آیه‌ای است.

اکثر آثار تفسیری سده اخیر در اصل به زبان فارسی نگاشته شده‌اند و بخش کمتری هم به زبان عربی (که بسیاری از آنها به زبان‌های دیگر نیز ترجمه شده‌اند). از آثار تفسیری فضلالی حوزه علمیه قم تألیف‌شده به زبان‌های دیگر جز یک اثر که به زبان انگلیسی تألیف و سپس به زبان روسی و غیره ترجمه شده، اطلاع چندانی به دست نیامد.

به‌طور نسبی در تولید آثار تفسیری حوزه علمیه قم در طول سده اخیر، سهم و تأثیر علامه طباطبائی و شاگردان بلافصل مدرسه تفسیری ایشان و نسل بعدی دانشورانی که در تفسیر شاگردان تلامیذ علامه بوده‌اند، برجسته‌تر از دیگران است.

سیر تاریخی شکل‌گیری آثاری تفسیری حوزه علمیه قم نشان می‌دهد که تولید و نگارش این آثار در سه دهه اول سده چهاردهم بسیار اندک بوده و پس از دهه چهارم با شکل‌گیری مدرسه تفسیری علامه طباطبائی رو به گسترش و فزونی نهاده است. این فزونی و گسترش تا نیمه سده چهاردهم با آهنگی ملایم ادامه داشته و پس از پیروزی انقلاب و استقرار نظام اسلامی در ایران، در چهار دهه اخیر این سده بر حسب نیازهای جامعه از نظر کمی و کیفی رشدی بسیار فزاینده و چشمگیر داشته است.

منابع

- آقابزرگ تهرانی، محمدحسن (۱۴۰۸ق). *الذریعة الی تصانیف الشیعة*. قم: اسماعیلیان.
- ایازی، سیدمحمدعلی (۱۳۷۸). *شناخت‌نامه تفاسیر*. رشت: کتاب مبین.
- جمعی از نویسندگان (۱۳۹۲). *دائرة المعارف تشیع*. زیر نظر احمد حاج سیدجوادی. تهران: حکمت.
- شریف رازی، محمد (بی‌تا). *آثار الحجة یا اولین دائرةالمعارف حوزه علمیه قم*. قم: کتابفروشی برقی.
- شریف رازی، محمد (۱۳۵۲). *گنجینه دانشمندان*. تهران: کتابفروشی اسلامیة.
- شهیدی صالحی، عبدالحسین (۱۳۸۱). *تفسیر و تفاسیر شیعة*. قزوین: حدیث امروز.
- مهدوی، سیدمصالح‌الدین (۱۳۸۶). *اعلام اصفهان*. تصحیح، تحقیق و اضافات غلامرضا نصراللهی. اصفهان: سازمان فرهنگی تفریحی شهرداری اصفهان.
- هاشم‌زاده، محمدعلی (۱۳۷۵). *کتاب‌شناسی تفاسیر قرن چهاردهم*. پژوهش‌های قرآنی، ۷ و ۸، ۳۳۴-۳۹۷.
- پایگاه اطلاع‌رسانی کتابخانه‌های ایران (lib.ir)
- پایگاه اندیشوران حوزه (andishvaran.ir)
- پایگاه راسخون؛ متعلق به معاونت فرهنگی اجتماعی سازمان اوقاف و امور خیریه (rasekhoon.net)
- دانشنامه آزاد ویکی‌پدیا؛ متعلق به سازمان غیرانتفاعی بنیاد ویکی‌مدیا (Wikipedia.org)
- دانشنامه تخصصی ویکی‌نور؛ وابسته به مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (wikinoor.ir)
- دانشنامه ویکی‌شیعه؛ وابسته به مجمع جهانی اهل‌بیت (wikishia.net)
- دانشنامه ویکی‌فقه؛ دانشنامه فقه و اصول و علوم حوزوی زیر نظر پژوهشکده باقرالعلوم (wikifeqh.ir)
- کتابخانه دیجیتال نور (noorlib.ir)
- کتابخانه اینترنتی کوه‌ها مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (library.iki.ac.ir)